

29. Sagnir og þjóðhættir
eftir Odd Oddsson.
Athugasemd við bók þessa.

1 blað ~~for~~.qto.

Frá minni minni, einu tínu merkasti meðal Frændinga. Hefir ságt
þessi sígildu orð, sem kunnugt er:

"... þá er skylt at kafa þat heldr, es sammasa reynise."

Útgefendur bókarinnar, "Sagur og fjórðottir" eftir Odd Oddsson, sem
endurprentað kafa sagur þessar in tímavörðum Íslands frá 1921, en
þar fjalla m. a. um verplunna í Eyra-á-Öllum, virdast eigi kafa farið
neitt að náði eftir bændingum Frádimannsins gamla um það, að 627
sé að segja sath og rétt frá öllum.

Það var á und eftir að Skinnisgrain O. O. birtist á 1932 að of veit
í Íslandi leiddréttlingar nokkrar in ritum höfundarinnar frá árinu
áður (1921), og sýndi fram á það með ótrúlegri náttúru, að þar voru mis-
sagur margar es máli stífti, og veit ég eigi hvernig, að höf. og áður né veit
hafi mótunelt frá einu orði síðan sem of sagt um það.

Hér er ritgjöf þessi (O. O.) birt ordrétt upp in Íslandi in nokkrum at-
huga senda um það, að neitt hafi veid in henni: höf. að; athugasemda
minna og leiddréttlinga hvergi að veitun gefid, né í um það eftirveit, þótt
þar séu in gildi felldar, en frá mótunalt í um öllum, að svo sé: Þótt
standa óhaggðar sem ótrúlegri samvindi og sögulegar heimildir höf.
þar, sem í hafi hóf frá að eigi þógaundi.

Samt sem áður er ritgjöf O. O. prentud upp ordrétt, ritdómur
bóka og blada Reykjavíks um það, að hella henni í hvern reipi. Smádyrlega
nija og smjattandi um það, hvern þann er gesemur sé hafi um að ræða, sí-
gild samvindi og höf. á, en eigi sé falið meðal helstu Frádimanna
landsins og fástir fái nojiu sína g. En flesta þetta mótunalt og falið
hennar hákafa það mót og hella frá helstu, en álagast er og fástir samvindi
þóttum státtmyndum; en frá um það, en heldur held í d. líti sé frá frá að
gráða, vanna ef vera kynni frá in útgefendur, sem samvindi frá að þótt
brúdanu.

Hér er eftir athugaðent hvernig að vandlega munn þess, útgefendur og rit-
dómur frá að náði sínu og eftir frá um að sama það. Egi veit áður, ein
og mótunalt frá

Á fjárloqnum 1927 og 1928 veitti Lúðhjáa Aspingi Sjúkrasamlagi Reykjavíkur 1500 króna styrk hvert ár, til útbreiddstu sjúkrasamлага í landinu, svo og til þess að samanna lög þeirra samлага er þegar voru stofnuð og korna í innbyrðis sambandi á milli þeirra.

Á hinn 7. júní síðastl. fót stjórn Sjúkrasamlags Reykjavíkur með undirritunum formanni samlagans, að hafa starfsemi þessa í hendu.

Stjórn Sjúkrasamlags Reykjavíkur hafði að vísu í eigin höndum og um alllangt stundum mikið talsvert í þessa átt og góð beiðni og óbeiðni átt frumkvæði að því, að ýms samlög sem þegar höfuð komið á fót voru stofnuð, enda veitt þeim ýmist konar hjálp og liðsuni í því efni.

Á hinn 6. janúar 7. ár fót og austur í Eyraarbakka og Stokkseyri í þessum erindum og dvaldi þar (að nokkru leyfi vèdurteppu) í 10 daga. Í sömu erindum fór og síðan á báða þessa stafi 14. sept. og 6. desember síðastl. ár.

Á fundum þeim, er og hélt þar eystra, flutti og erindi um tilgang sjúkrasamлага, svo og um starfsemi þeirra hér á landi og erlendis, í Þýðhalandi, Danmörku, Storozi og Svíþýð, eftir því sem mér var þunnugt um þetta. Á fundunum útbýtti og einnig meðal fundamanna lögnum og rospuðnum ýmsora erlendra og innlendra samлага, ásamt ýmsum eyðublaðum til liðbeiðingu fyrir þá er vorkanloza vildu birta sér fyrir stofnum samлага, hver í sínu héradi.

Undirtekta Fundamanna voru þessar á þjóðsamlögum: Mann-
vorn einn og þeir Stodman, að brýna raundyrn bæri til að stofna
yði samlag þar eystra og tóldu ætíðlegast, ef munst vori, að eitt sam-
lag yði stofnað fyrir badi kaupstúrn, Eyraabalka og Stofna eyri.

Það var þvi að ráði, að í hvoru þess ann kaupstúrn var þvorn í
mannia nefund til þess að undirteia málið, semja frumvarp af
lagnum mun það og yfir höfund til að hreynda málinu í ætíðlegu
horf þvi fyrsta þvi yði við þvornid.

Þinn 13. maí f. ár fór hr. Þóteifur Jónsson gjaldkeri Sjúka-
samlags Reykjavíkur til Vestmanna eyja og hélt þar fjólmanna
fund mun málið, í líkingu við það sem óg þafði áður gert í Eyra-
balka og Stofna eyri og síðar, eins og að er vikið hér, að framman.

Árangurinn af þvri fór hann varð sá, að mun 230 menn
þvdu sig fúsa til að sinna málinu, en eftir að hann fór þaðan
mun einhver aftur þvpsur þafa þvornid í málið, þvi ætíð hefi
óg þvgnid meina vitu ætíð mun það síðan, né heldur þvð þvri
ætti það féll niður; en óg hefi í þvgnun að fara þvgnun
skannus og tókun málið upp að niðun og þvgnun, þvð mér þvgnun
í þvi að stofna þar samlag.

Þinn 26. júní f. ár hóf óg þvð minn til þvgnardar, Sandar-
kvóps, Sigluþvgnardar, Akureyrar, Þlúsavíkur og víðar.

Á þvgnardi dvöldi óg í 9 daga og hélt þar fund með þvgnunum.
Þvgnun þvgnun, er mottin voru, voru sjóþvgnun, lóþvgnun, þvgnun,
þvgnun þvgnun þvgnun og forstóðumenn ymstra þvgnun í þvgnun.

Undirtekta voru þar framúr þvgnun góðar, enda var að er-
indi þvi er óg þvgnun þar, þvgnun nefund í málið og voru lóþvgnun
og þvgnun þvgnun, er þvgnun voru, enda þvgnun þvi niðun
málinu á þvgnun fyrir þvi að samlag þvgnun þar í þvgnun.

Á Siglufirði höfði ég aðeins stutta viðtöl vagna annaðhvort
almennings við seldveidarnar, sem þá voru að byrja og sí mér eigi
fótt að boga þar til fundar, en formáður samlagsins þar fjóðri
mér, að samlagid þar vori eftir áttum vorum vel á vögi stötk og
múdi, ef til komi, ganga í samband það er í háði vörri að koma á.

Það var einnig vagna stuttran viðtölu í Sundarhlótti, að ég
erki gat haldid fund né haft viðtal af mönnum no. na einu af stjórn-
öndum samlagsins þar, en lét í ljósi við mig híd sama, sem for-
máður samlagsins í Siglufirði fjóðri mér um samlagid þar.

Á Akureyri dvaldi ég í 9 daga í norðurleið og fatadi við
gjusa af stjórnöndum samlagsins þar, en sógdu, að þat átt
fyrr þat þó samlagid hefði í fyrstu áruness kornigt
í allmiklu fjárföring og mun tíma verid vör danda on lífi,
medfram vögu, stöppiloga lagu, sem þat hefði starf ad
eftir í fyrstu, þá vori þat mi í framför og samiloga stötk, og
töldu þeir þat lang mest einum manni að þakka, hr. Sig-
fruggi Þorsteinssyni, sem ein og frá fyrstu híd hefði med
dormafávi áserplögis og atötku umid ad vexti þess gúdgangis.

Á Húsaviti hélt ég fund í líkingu við þann sem ég hélt á
Láfirði, en í hvorugum þessum stöð hefði verid samlag til
þessa. Men voru þvi ófóðir mig um slíkan félagsvaka.

En ad lokum er indi niðum, var þar einnig komin nefnd
í málið og svo til ötlagt, ad það yrdi borid upp til mótadur
og athugunar í öllum starfandi félögum kaupstíusins,
endur voru flestir forstöðumum félöganum í fundinum,
ávant lokum og flestum hreyppsnefundarmönnum, en
allir álitu mig að stöfu ad yrdi samlag þar
híd fyrsta.

Á heim lidinni frá Hlísa víðs lvaldi of nokkru daga í Adal-
dal, Reykjadal og síðan í Eyjafirði og Faladi þar við gúsa
máls mætauðí menn um málið. Sérstaklega má geta þess, að
presturinn í Sauvald í Eyjafirði, sérnúmer Benediktsson,
hefir miðinn áhruga fyrir því að þar komist samlag á föt og
undirbjó of það að nokkru áður en of föt að norðan.

Áf framsojdu og lead minni yfir höfuð samfordri of um
það, að á öllum þeim stöðum sem of komá, en miðill áhrugi
almennings fyrir því að stofud séu samlag, enda fótu menn
er indum minnum ágötloga, en eins og kemur of er. Þá fellur
sjaldan tré við fyrsta högg" og þar sem um stétt újndi
er að ræða sem í þessu máli, þá eru menn, sem vonlegt er,
langi að átta sig í því hvernig stúti og hvernig boff sé að
koma því fyrir. Þrádstu í þessum efnum er því, að minni
álit, niðr nándsynlog, sem of hiti, að eitt nokkru undir-
kúningstúna sé þótt á að heimsohrja þessi hér of affur og
gjóra einu áhrædnati tilvannir til að stofna samlag þar
sem því með nokkru móti verður viðkomid, en það tel of
niðr líklegt að megi takast á þessum stöðum: Fafirði,
Hlísa víðs, Sauvald í Eyjafirði, Eyjarbakkur og Stokkseyri,
Vestmannaeyjum og semiloga í Keflavíðs, Stykkishólmi,
Patreksfirði og mættu víðar.

Eg hefi því hugað mér að takast ferð í hendur til
fyrsta til Vestmannaeyja, Eistfirðar, Norðfirðar,
Seyðisfirðar og víðar um Austurland og ef munt er í
sömu ferð að koma til Hlísa víðs og Fafirðar í þess-
um erindum.

Áður en of lýli máli minnu, skal of leyfa mér að

minnað í fám þann atviki, en þó fyrir mitt leyti álit að geti
valdið því hve seint og troglega það þengur að koma samloagn-
um á stofu: Jafnvel þó almenningur álit samloagn þótt og í
alla stödi eðstílog, er honum, einu og áður er að vilid, lít kunn-
ugt um fyrir komulagid og fyrir regnalma vanta. Í flestum
Kauptúnum eru til ýms félög, sem eiga falsvert fé í sjódi, sem
ekkadur er til styrktar veitnum meðlinnum félagsins. Á Hafirði,
Akureyri, Húsavík og Eyraurbakka eru slíkir sjódir eigi all-
fáir né smáir. Gyfendi mönnum í þessum stöðum í það,
að vel atti við að þeir leggdu þessa sjódi eða nokkurn hluta
þeirra til grundvallar við stofnum nýs samlags hjá sér,
þannig, að höfuðstólum mætti aldrei stælda, en við hann
leggdist einhver hluti vaxtanna, auk annara tekna, t.d.
gjafa, kaupdrættis- og hlutaveltu- fjár o.s. frv., en nokkurn
hluta vaxtanna t.d. 3/4 mætti samlagid nota í sínar þarfir, en
þó mönnum þótti yfirleitt þessi uppástunga góð, þá þom þar til
greina sem notuð li frá nokkurn þeim er hlut deild eiga í
félagssjóðnum: að margir þeirra, t.d. þeir, sem komnir eru
yfir fimtugt, eða þeir, sem eru veikir, eða þeir, sem ^{hafa} yfir
þooðkróna ánsleijur, geta eltri þengid í samlag og vilja því
eðstílogu eltri leggja sínu hluta til samlagsins.

Þú þetta atviki veit ég að hafu orðid mýj og stíttar stöðum
manna í þeim stöðum, sem jafnvel eru komnir lengst á
veg með að stofna samlag hjá sér og ég hygg að þetta hafi
jafnvel meira en nokkud annað lofid fyrir málinu.

Árin 15. maí síðastl. á föt hr. Eit. Jónsson gjaldkeri S. H. til Vestmanna eyja - og hólð þar fjöl
mannanfund um málið í lítingu við það sem í kafti áður gerð í Eyrahl. og Hólkraeyri 6. jan.
s. ár og síðar einn og að er útlit hér aðframan. Árangurinn af þeirri föt hans völdu sé, að um
- 230 manna fjöldu sig þá þegar fjósa til að stofna samlag í Vestm. eyj., en eftir að hann föt þaðan
munu einhver afurðir þess hafa komið í málið, ~~um h. í bítu~~, þeir stóru kefi og þengid
næra vithæstign um stofnunna samlags þar, en sem komið er, né heldur hváð þeir ölli að
málið ^{þell niðan} ~~um h. í bítu~~, en í kefi í byggju að fara þengid innan stánum og tóku málið
upp að nýju og vopna hváð mári lefði í þeir efni o.